

реалізації планів економічного і соціального розвитку України, національної безпеки. Важливо виконати умови визначених Європейською комісією, щоб Україна посіла гідне місце в європейському світовому просторі.

Література

1. Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики». *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 40. Ст. 527. Документ 2411-VI, чинний. Редакція від 08.07.2018. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JF0V101A?an=6>
2. Висновок Комісії про заяву України на членство в Європейському Союзі. 17.06.2022. URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10321-2022-INIT/en/pdf>
3. Копенгагенські критерії: червень 1993 року. URL: http://ukrcei.org/uploads/files/default/kopengagenskie_kriterii.pdf
4. Макаренко Н.А. Нові перспективи вступу України до Європейського Союзу: вплив російсько-української війни 2022 року на євроінтеграцію. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. №. 1. С. 366–369.

УДК 340.1(043.2)

Тарахонич Т.І., к.ю.н., старший науковий співробітник,
Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України,
м. Київ, Україна

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ: СУТНІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА

У правовій доктрині особливої ваги та значення набуває проблема розуміння правового режиму як важливої складової правового регулювання та його механізму. Це проблема є очевидною, оскільки в українському суспільстві мають місце суттєві зміни, що в значній мірі зумовлені повномасштабними воєнними діями, порушенням суверенітету та територіальної цілісності держави. Активізується роль та значення тих форм правових режимів, механізмів їх реалізації та забезпечення, які в значній мірі впливають на територіальну цілісність, права та свободи громадян тощо.

Потреба наукової розробки даної проблеми в значній мірі зумовлена недостатнім рівнем її аналізу на доктринальному рівні, недосконалістю правового регулювання, відсутністю чіткої державної політики в цій сфері, необхідністю вивчення зарубіжного досвіду та його використання в національному законодавстві, нагальною потребою вирішення проблем пов'язаних із запровадженням воєнного стану та необхідністю розробки та введення в дію надзвичайного законодавства.

Зазначене спонукає звернутися до проблеми правових режимів не лише на загальнотеоретичному рівні, а й з точки зору практики його реалізації та запровадження на рівні суспільства та держави.

Насамперед акцентуємо увагу на поняттєво-категоріальному апараті щодо розуміння категорії «правовий режим». В юридичній енциклопедії правовий режим розглядається як особливий правовий порядок встановлений для певних сфер суспільних відносин чи суспільства в цілому (прикордонний режим, митний режим, правовий режим у місцях позбавлення волі тощо) [1, с. 44].

Таким чином, правовий режим слід розуміти як певну сукупність правил поведінки, норм, що забезпечують порядок функціонування певної сфери суспільних відносин.

Характеризуючи правовий режим як юридичну категорію, слід звернути увагу на його особливості. У межах відповідного правового режиму встановлюється певні права та обов'язки для суб'єктів суспільних відносин, держави чи суспільства загалом. Він може бути встановлений в різних сферах суспільного та державного життя, забезпечуватися відповідними імперативними чи диспозитивними нормами права, суб'єкти суспільних відносин, які здійснюють свою діяльність в межах даного правового режиму мають визначені права та обов'язки, а також несуть відповідальність за їх невиконання чи порушення. Виконання чи дотримання цих правил поведінки забезпечується дією механізму їх реалізації та контролю. Також передбачена можливість встановлення відповідальності за порушення правил поведінки, встановлених даними правовими режимами. Поряд з цим, певні правові режими можуть взаємодіяти між собою, створюючи комплексну систему норм.

Це загальні особливості правових режимів, але кожна держава в залежності від характеру її правової системи може встановлювати свої правові режими та змінювати перелік зазначених особливостей в залежності від її конституційного ладу, особливостей діяльності її правотворчих органів, судової системи, правоохоронних органів тощо.

Серед різноманітних форм правового режиму (н-д: прикордонний режим, митний режим, правовий режим у місцях позбавлення волі тощо.) в період повномасштабної війни РФ проти України, особливої ваги та значення набуває правовий режим воєнного стану, який супроводжується прийняттям цілої низки надзвичайних законів. На думку Н.М. Пархоменко в цей період «виникла нагальна потреба термінового удосконалення чинного законодавства України шляхом внесення до нього змін і доповнень, а також прийняття нового правового масиву, пов'язаного із необхідністю організації державного механізму та правопорядку за нових суспільно-політичних обставин» [2, с. 140].

Також серед важливих завдань правового розвитку в умовах війни С.О. Сунегін зазначає «проблеми належного правового забезпечення національної безпеки, тобто стану захищеності людини і громадянина, духовних і матеріальних цінностей суспільства від злочинних та інших протиправних посягань, надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру, соціальних конфліктів у суспільстві, ризик виникнення яких суттєво зростає в умовах війни» [3, с. 52].

Серед низки прийнятих нормативно-правових актів, які значною мірою торкаються правового режиму надзвичайного стану заслуговують на увагу такі з них як: закони України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні», «Про затвердження Указу Президента України «Про загальну мобілізацію», «Про основи національного спротиву», «Про правовий режим воєнного стану», «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану тощо.

На думку вітчизняних вчених, зазначені та інші акти надзвичайного характеру характеризуються такими особливостями як: «тимчасова дія; їх норми мають переважно імперативний характер і передбачають низку зобов'язань, заборон, обмежень; адресатами можуть бути як окремі категорії фізичних та юридичних осіб на певних територіях, так і всі, хто перебуває на території держави або під її юрисдикцією та ін.» [4, с. 29].

Узагальнивши слід зазначити, що правовий режим як юридична категорія потребує подальшого вивчення та обґрунтування, пошуку нових правових механізмів та правового інструментарію впливу на важливі політичні та соціально-економічні процеси в Україні як у воєнний час, так і в період миробудівництва

Література

1. Шемшученко Ю.С. Правовий режим. Юридична енциклопедія: В 6 т / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ: Укр. енцикл., 1998. Т. 5: П-С. 2003. С. 44. 736 с.
2. Пархоменко Н.М. Парадигма правового регулювання в Україні: змістовно-інструментальні виміри: монографія. Київ: Парламентське видавництво, 2023. С. 140. 320 с.
3. Правотворення і правотворчість в умовах воєнного стану та миробудівництва: монографія. До 75-річчя Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України / Н.М. Пархоменко, О.В. Скрипнюк, Н.М. Оніщенко та ін.: кер. авт. кол. та літ. ред. Н.М. Пархоменко. Київ: Парламентське видавництво, 2023. С. 52. 312 с.
4. Пархоменко Н.М. Особливості правотворчої діяльності за умов воєнного стану. *Альманах права. Актуальні проблеми правового розвитку в умовах війни та післявоєнної відбудови*. Вип. 13. Київ: Ін-т держави і права імені В.М. Корецького НАН України. 2022. С. 28-33.

Тетруєв К.К., здобувач вищої освіти
третього (освітньо-наукового) рівня,
Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України,
м. Київ, Україна
Науковий керівник: Тарахонич Т.І., к.ю.н., с.н.с.

ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО ЯК ПРОЯВ ПРОТИПРАВНОЇ ПОВЕДІНКИ: ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ

Будь-які прояви протиправної поведінки вимагають належної кваліфікації для ефективного захисту потерпілих та встановлення покарання для винних осіб. Конституцією України кожному громадянину гарантується право на судовий захист своїх прав і свобод [1]. Не викликає сумнівів, що правильна кваліфікація злочину виступає необхідною умовою реалізації даного конституційного принципу [6, с. 4]. Тривалий час за вчинення правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством було передбачено лише адміністративну відповідальність, що було важливим кроком на шляху протидії домашньому насильству, але нажаль не достатньо ефективним.

Криміналізація домашнього насильства є підтвердження того, що в деяких випадках виникає необхідність встановлення кримінальної відповідальності до осіб, які вчиняють такі діяння. Адже, як показує практика, застосування моральних, адміністративних та інших заходів, не дають бажаного результату [3, с. 192].

Встановлення кримінальної відповідальності передбачає більш серйозні наслідки для винних осіб, що може знизити ризик повторення правопорушення, а саме: можливість потерпілим отримати належний захист і компенсацію за заподіяну шкоду, сприяння комплексному підходу до проблеми домашнього насильства та ефективному захисту жертв, створення спеціальних умов співробітництва між правоохоронними органами та іншими професійними службами, такими як соціальні працівники, психологи, медичні працівники тощо. Особливої ваги та значення набуває необхідність застосування обмежувальних заходів, які передбачені як КК України, так і КПК України [4]. Адже, при виявленні домашнього насильства ключовим моментом стає необхідність забезпечення подальшої безпеки жертвам такого правопорушення. Таким чином наявність кримінальної відповідальності за домашнє насильство створює ефективний та діючий механізм впливу на осіб, які вчиняють домашнє насильство та сприятиме зменшенню його поширення.

Акцентуємо увагу на тому, що ст.126-1 КК України домашнє насильство визначається як умисне систематичне вчинення фізичного,